והרי היא תחתיו ומשמשתו ונמצאו זוממין אין אומרים ישלמו כל כתובתה אלא טובת הנאת כתובתה איזהו טובת הנאת כתובתה [א][א]אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה ואי סלקא דעתך ליתא לתקנת אושא אמאי יירשנה בעלה תזבין כתובתה לגמרי אמר אביי אם אמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל אמר אביי טובת הנאה * הואיל ואתא לידן נימא בה מילתא טובת הנאה לאשה הויא דאי ס"ד לבעל הויא לימרו לה עדים מאי אפסדינך אי הות מזבנת לה לטובת הנאה בעל הוה שקיל מינך אמר רב שלמן משום דאיכא רווח ביתא אמר רבא [ב]הלכתא טובת הנאה לאשה ואין הבעל אוכל פירות מאי טעמא [ב]פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב אמרי תנינא לתקנת אושא העבד והאשה פגיעתן רעה החובל בהן חייב והם שחבלו באחרים פטורין [ג]ואי ס"ד ליתא לתקנת אושא תזבין נכסי מלוג ותתן ליה ולטעמיך נהי נמי דאיתיה לתקנת אושא ולא מצי מזבנה לגמרי תזבין לנכסי מלוג בטובת הנאה ותתן ליה אלא דלית לה ה"נ דלית לה ותזבין כתובתה בטובת הנאה ותתן ליה הא מני רבי מאיר היא דאמר [ד][ג]אסור לו לאדם שישהא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה וטעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הכא לא מגרש לה דאי מגרש לה אתו הנך דזבני גבו לה לכתובתה מיניה אלא טובת הנאה מילי נינהו ומילי לא משתעבדי אלמה לא מילי דמוזבני כדינרי נינהו אלא משום דשמואל [ה]דאמר שמואל [ד]המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אמרי זבוני זבין ותתן ליה ואי מחלה ליה לגבי בעל תמחלה אמרי כל לגבי בעל ודאי מחלה ליה ואפסדיניה להוא זבינא בידים לא אפסדינהו וכי תימא זבינא ניהליה להוא דחבלה ביה בטובת הנאה

דאי

והרי היא תחתיו. דאי ודאי נתגרשה ע"י עדים אחרים כי משתכחי הנך עדים זוממין הוו משלמין לה כל כתובתה דהא בעו לאפסודי כולה מינה דקאמרי נתן לה אבל השתא שמא אינה עתידה ליטול כתובתה לעולם שמא תמות ויירשנה בעלה ונמצא שלא היו מפסידין אותה כלום לפיכך אין אומרים ישלמו לה כתובתה אלא אומדים כמה אדם רוצה ליתן לה מיד בכתובתה על הספק שאם נתארמלה או נתגרשה יטלנה הוא ואם תמות יירשנה בעלה והוא יפסיד מה שנתן ודמים הללו יתנו לה העדים דטובת הנאה זו מפסידין אותה מיד שאם תבא למוכרה בטובת הנאה זו לא תוכל. טובת הנאה כלומר דבר מועט: **אם אמרו בנכסי מלוג.** שתוכל למוכרן ואין הבעל מוציא מיד הלקוחות שהרי אם פיחתו פיחתו לה ואם הותירו הותירו לה: **יאמרו בנכסי צאן ברזל.** בכתובתה דהיינו נדוניא שהכניסה לו בשומא מבית אביה וכותבין אותה בכתובתה ומקבל עליו חתן אחריות ואם פיחתו פיחתו לו ואם הותירו הותירו לו כדאמרינן [ביבמות באלמנה לכהן גדול (דף סו.)]. נכסי צאן ברזל נכסים העומדים באחריות המקבל לשלם כעין ברזל זה שהוא קשה להיות פוחת והתם ודאי לא מצי מזבנה: **טובת הנאה.** אשה המוכרת כתובתה לאחרים בטובת הנאה והדמים שלה הן ואין לבעל בהן כלום: **רווח ביתא.** אפילו אם הבעל נוטלן נוח לאשה למוכרה בחייה כדי שתהא פרנסתה מצויה בביתה בריוח: **ואין הבעל אוכל פירות.** לא אמרינן יקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **ומילי לא משתעבדי.** לניזק: **וחזר המוכר ומחל לו מחול.** הלכך אי אמרינן לה תזבן מפסדינן ליה ללוקח דהיא הדרה ומחלה לכתובתה לבעל הואיל ועל כרחה היא מוכרתה:

ה"ג

דיש לו לתנא לשנות דיני תשלומין גבי עדים זוממין כמו שיכול להרבות אלאס ואת"ל דנכסי צאן ברזל יכולה למכור אם כן יותר היו מפסידים הזוממין לאשה כשהיו אומרין שגירשה ונתן לה כתובתה על נכסי צאן ברזל שהיתה יכולה למכור לגמרי מעל מנה ומאתים שאין יכולה למכור לגמרי אבל בההיא [דמכות] (דמכורה) שבאין להעיד ולהפסיד לבעל שאומרין שגירשה ולא נתן כתובה יותר היו מפסידין לו על מנה ומאתים שהיו מחייבין אותו ליתן ושמא היה נפטר מליתן אם תמות האשה בחייו מעל נכסי צאן ברזל דשמא תמכור האשה ולא יפטר במיתתה ולכך נקט הזמתן על דבר שיש בו ריבוי תשלומין אלאס:

פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן. היינו במילי דאתו מעלמא כגון טובת הנאה דכתובה וכגון גונב ולד בהמת מלוג דמשלם כפל לאשה כדאמרינן בריש האשה שנפלו לה נכסים (כתובות דף עט:) משום דלא תקינו ליה רבנן פירא דפירא אבל פירא דפירא דאתי מגופיה כגון ולד ולדות בהמת מלוג פשיטא דתקינו ליה רבנן כדתנן לעולם הוא אוכל פירי פירות ונראה דפירי דפירי לא תקינו ליה רבנן דהתם לא הוי כי האי דהכא דנהי דמשלם כפל לאשה נראה דבאותו כפל ילקח קרקע והוא אוכל פירות ונראה נמי דכ"ש גונב בהמת מלוג עצמה דמשלם כפל לאשה:

טעמא מאי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ותימה דבריש אע"פ (כתובות ד' נד:) משמע דלאו היינו טעמא דר"מ גבי הא דתנן רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילתו בעילת זנות ודייק בגמרא כל הפוחת אפילו בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה והוי בעילתו בעילת זנות הא שמעינן ליה לר"מ דבדרבנן תנאו קיים משמע דמשום שיש לה ולא סמכה דעתה כשאמר לה לית לך אלא מנה הוא דהויא בעילתו בעילת זנות הא אם הוה תנאו קיים ולא היה לה כלל לא היה בעילתו בעילת זנות וי"ל דכ"ש אי תנאו קיים ולית לה דהויא בעילתו בעילת זנות אלא התם דייק דקסבר תנאו בטל מדלא קתני בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה כו' ש"מ דה"ק כל הפוחת אפי' באותו ענין שיש לה אפי' הכי הויא בעילתו בעילת זנות וא"ת מנא ליה דמיירי בתנאה דלמא מודה ר"מ דתנאו קיים וה"ק כל הפוחת אפי' באותו ענין שיש לה כגון בסוף ביאה דאמר התם בסוף שמעתין דדברי הכל אינה מוחלת וי"ל דלשון כל הפוחת משמע שהוא פוחת לה ובסוף ביאה אין יכול לפחות אלא היא פוחתת לעצמה ולא שייך לשון פוחת אלא בתנאה אי נמי מדנקט כל דייק:

כל לגבי בעלה ודאי מחלה. וא"ת ותזבין לבעל גופיה ותיתיב ליה לנחבל וי"ל שהבעל לא ירצה לקנות שלא להפסיד לאשתו א"כ הא מוקמי לה בסמוך כר"מ דאמר לשהות עם אשתו בלא כתובה אסור וא"ת והיאך יכולה למחול האמר בריש אע"פ (כתובות דף נו.) דבסוף ביאה אינה יכולה למחול וכ"ת דכתבה ליה התקבלתי הא משמע בפרק נערה (שם דף נג.) דלר"מ אפי' בהתקבלתי אין יכולה למחול וי"ל ה"מ בתחילת הסוגיא אבל לפי המסקנא דהתם דמפליג ר' יהודה בין כתבה ליה התקבלתי ובין לא כתבה ליה התקבלתי ה"ה לר"מ וא"ת ואכתי היאך תמחול הא מוקמינן לה כר"מ דאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה וי"ל לאחר שתמחול יחזור ויכתוב לה כתובה ועי"ל דאפילו את"ל שאין יכולה למחול בעודה תחתיו אכתי יעשה קנוניא ויגרשנה ותמחול לו ואח"כ יחזירנה וא"ת כיון דאתיא כר"מ דדאין דינא דגרמי א"כ לא תהא רשאה למחול מפני שתצטרך לשלם ללקוחות כדאמר בהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואמרינן התם (כתובות דף פו.) דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ומיהו מצי למימר דאפ"ה לא תחוש ותמחול כיון דהשתא לית לה מידי לשלומי אע"ג דלכשתתאלמן תצטרך לשלם יותר מ"מ חשיב ליה אטרוחי בי דינא בכדי כיון דסוף סוף השתא מיהא לא משלמין מידי ולמאי דרגיל ר"ת לפרש דאין חייבת לשלם אפילו לר"מ אלא מה שקבלה א"ש טפי ואין להאריך כאן בדבר זה והקשה הר"ר שמואל ב"ר חיים ותזבין כתובתה במעמד שלשתן דלזו אין יכולה למחול כמו שרגיל ר"י לדקדק מההיא דתניא בהאיש מקדש (קדושין דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והירשה עליהם רבי מאיר אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומסיק דבמלוה בשטר קמפלגי באשה סמכה דעתה ודכולי עלמא אית להו דשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ובמלוה על פה פליגי בדרב הונא דאמר תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה דרבנן לית להו שיועיל מעמד שלשתן במלוה אלא בפקדון ואם היה יכול למחול מהו חושש אי אית להו דרב הונא במלוה כיון דסבירא ליה דלא סמכה דעתה ותירץ ר"י * דמעמד שלשתן אין מועיל בכתובה בעודה תחת בעלה כיון דעדיין לא ניתנה לגבות וא"ת וניכתוב שטרא בשמיה דלזו לא מצי מחלה כדאמר בהכותב (כתובות דף פו.) והכא ניחא דשמא הבעל לא ירצה אבל בסמוך גבי

היא

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פכ"א מהל' עדות הלכה א סמג עשין קי טוש"מ סימן לח:

ע ב טוש"ע אה"ע סימן פה סעיף ז:

עא ג מיי' פ"י מהלכות אישות הלכה י ופ"ד מהלכות חובל ומזיק הלכה יח סמג עשין מח וסימן ע טוש"ע אה"ע סימן סו סעיף ג וסימן קה סעיף א וטוש"ע ח"מ סימן תכד סעיף י:

עב ד מיי' מהלכות מכירה הלכה יב ועיי"ש סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן סו סעיף כג:

מסורת הש"ס

א) [מכות ג.], ב) [כתובות פט:], ג) [עי' תוספות כ"ב קלט: ד"ה התם], ד) [כתובות נז.], ה) ב"מ כ. כתובות פה: פו. קדושין מח. ב"ב קמז.,

◆

גליון הש"ס

גמ' הואיל ואתא לידן. שבת דף פא ע"ב וש"נ: תוס' ד"ה כל וכו' דמעמד ג' אינו מועיל בכתובה. עיין לעיל דף ע ע"א תוספות ד"ה אמטלטלין:

◆

מוסף רש"י

ליתן בכתובה של זו. מספק, שאם נתאלמנה או נתגרשה. יטלנה לוקח, ואם מתה יירשנה בעלה. ויפסיד מעותיו (מכות ג.). המוכר שטר חוב לחבירו. שחייב לו לוה למלוה ממון ומסר לו המלוה את השטר ליד לוקח ומכרו לו וכתב לו קני לך איהו וכל שעבודיה, אי נמי כדמפקינן התם (ב"ב עו.) הלכתא אותיות נקנות במסירה (רשב"ם ב"ב קמז:). וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה, מחול. דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את (כתובות פה:) דלא מכר לו ראובן לשמעון אלא כל זכות שמגעת לידו, ולא עדיף האי לוקח ממלוה דאתי מחמתיה דמלוה, ומיהו מעותיו יחזיר לו מוכר ללוקח, דהא הלכתא היא דדיינין דינא דגרמי וזה הפסיד מעותיו כשורף שטרותיו של חבירו, דקיימא לן דחייב, מהאי עובדא דכפייה רפרם לרב אשי ואגבי מיניה כי כשורא ללבנא (רשב"ם שם). ואפילו יורש. של מלוה, מוחל. שהלוה לא נתחייב ללוקח כלום אלא מחמת המוכר והרי מחלו אצלו (קדושין מח.) וסברא הוא דלא אלים כח של לוקח כמה שנמסר לו שטר המלוה אלא לזכות בחוב הכתוב בו במקום מלוה או יורש, לכך לא נעקר שעבודו מן המלוה, וקרינא ביה עבד לוה לאיש מלוה ויכול למחול שעבודו (רשב"ם שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones